

մար որոշեալ յօժարութիւն մը սրտին մէջ կը ծնի . կամ միտքը անանկ մը ա- նոր կը միտէ որ իրօք դերձակութիւնը կը ձգէ՝ դարբին կ'ըլլայ : Հիմայ ով կրնայ՝ առանց ողջ դատման դէմ մեղան- չելու՝ կարծել որ այն տղան 'ի բնէ ա- ռաւել դարբին ծներ էր քան թէ դեր- ձակ : Փարիզ , լիան-ըրպուլ անունով հացագործ մը կայ , քաջ ալ բանաստեղծ է . հացագործութիւնն ու բանաստեղ- ծութիւնը հարաւային ու հիւսիսային բնեւեցութեան չափ իրարմէ հեռու գործ- քեր են . ուրեմն ինչպէս այս մարդը՝ այն երկու ներհակ պաշտօններուն ալ կրցեր է մէկէն ծառայել . . . : Իսանկ դէպքերու մէջ , դատելու ընդհանուր կանոնին այս պէտք է ըլլայ՝ որ մարդս ինչ բանի յօժարութիւն մը կամ ատե- լութիւն մը կը ցուցնէ , հարկաւ անոր յայտնի կամ ծածուկ , մօտաւոր կամ հեռու պատճառ մը պիտի ունենայ . որ շատ անգամ , այն յօժարութիւնները կրողները՝ իրենք ալ չեն կրնար որոշել :

(ՄԵԱՅԱԾԸ ՄԱՅԻՍԻ ԹԵՐԹՈՎ)

Ն . Մ . ԶՕՐԱՅԵԱՆ

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Լեւոնտի (Լեւոն) Գաղղիացոյն Բարոյական Խորհուրդը :

ԼԵՐՈՊԱՅԻ քաղաքականութիւնը արթնցնող և առաջ տանող զօրաւոր միջոցներէն մէկն ալ՝ դաստիարակու- թեան ուսմունքը ըլլալուն վրայ ոչ դժ- կը տարակուսի . վասն զի յայտնի փոր- ձով ալ կը տեսնենք որ նոյն իսկ եւրո- պական ազգաց յառաջագիմութեանը զարմանալի ցուցակ մը սեպուած է զը- պրոցաց յաճախութիւնն կամ նուազու- թիւնը , ու դաստիարակութեան փոյ- թը կամ անխուժութիւնը : Շատ ըն- տիր խորհրդածութեամբ զրքեր ելած են դաստիարակութեան վրայ ամէն կրթեալ ազգաց մէջ , որոնցմէ շատը

իւրաքանչիւր ազգաց բնաւորութեան յարմարցուցած են , բայց շատերն ալ ընդհանուր մարդկութեան համար գը- րուած ըլլալով՝ ամէնքն ալ քիչ շատ կրնան օգուտը տեսնել :

Իս գրուածներուն մէկուն հեղինակն ալ է Լեւոնտի (Լեւոն) անունով ի- մաստունը , որ երկար ատեն ուսումնական և բանասիրական կեանք անցընէին ու բազմահատոր զրքեր ալ հրատարակե- լէն ետքը , ծերութեան ատեն ձեռք զարկաւ պզտի բայց իմաստալից գիրք մը շարագրելու՝ ան տղոց համար որ ուսման ընթացքին լմնցընելով աշ- խարհիս զբաղմանցը մէջ կը մտնեն : Լեւոնտի յառաջաբանին մէկ քանի խօսքերը ու ետքը իր խրատներն ալ թարգմանաբար քաղենք՝ ազգերնուս վիճակին յարմարցուցած . « Իմ առջի տարիներս պատմական օգտակար հրա- հանգաց հետ անցընելով՝ ահաւասիկ վերջի օրերս ձեզի կը նուիրեմ , սիրե- ցեալ որդեակք . երանի թէ ձեր իմ վրաս ունեցած վստահութիւնը իմ ե- ռանդեանս հաւասար ըլլայ , որպէս զի սիրով մօտիկ ընէք ծերու մը խրատնե- ըր , որով իր երկար փորձառութեամբ սորվածը ձեզի ալ հաղորդել կը փափա- քի : Ձեր կենաց ընթացքը դեռ նոր սկսելու վրայ է , իսկ իմն իր վախճանին մօտեցած . երանի ինծի թէ որ չմեռած իմանամ թէ իմ խրատներս անպտուղ ու անօգուտ չեն եղած : Հայրենեաց զօրութիւնն , յոյսն ու փառքը դուք էք , սիրելիք . ձեզմէ պիտի ելլեն անխոնջ աշխատասէրք , որ հայրենեաց պաշտ- պանն ու պատիւը պիտի ըլլան » :

1

Լեւոնտի Գաղղիացոյն Լեւոնտի (Լեւոն) Գաղղիացոյն Լեւոնտի (Լեւոն) Գաղղիացոյն :

ԶԵՄ տարակուսիր , սիրեցեալ որ- դեակք , որ ձեր տղայութեան ատեն սորված ուսմունքնիդ օգտակար ու պի-

տանի եղած են ձեզի . անոր համար անշուշտ գրել կարդալն ալ պիտի գիտնաք որ մարդուս կրթութեան հիմն կրնան սեպուիլ . և իրաւ որ գրել ու կարդալ գիտցողը , առանց վարպետի ալ շատ ուսմունք կրնայ սորվիլ . իսկ չգիտցողը՝ գրելթէ ոչ իրեն և ոչ ուրիշներուն օգտակար կրնայ ըլլալ . այնպիսւոյն յառաջադիմութիւնը անկարելի է , ու ինչ արուեստի ալ ձեռք զարնէ , միշտ մի և նոյն վիճակին մէջ կը մնայ :

Ստաւաբանութեան չորս դռներն ալ գիտնալը շատ օգտակար ու հարկաւոր է . վասն զի ամենէն չնչին կարծուած արուեստին մէջ ալ ամենահարկաւոր կրնայ ըլլալ . վաճառականի , գործաւորի ու մշակի և ծառայի՝ միապէս հարկաւոր է , տուածը կամ առածը և կամ առնելիքը յիշելու համար : Իսկ թէ որ մէկը թուաբանութեան սկզբունքը չգիտնայ , պէտք է ուրիշ գիտցողի մը յանձնէ իր գործոցը վրայ հոգ ունենալը . և այնպիսի մարդիկ ունեցածնին ու տուածնին չգիտնալուն համար՝ ամէն օր աւելի փնաս կ'ընեն քան թէ կը շահին . ուստի ամէն մարդու և մանաւանդ ստացուածոց կամ կալուածոց տէր եղողի մը համար թուաբանութիւն գիտնալը ամենահարկաւոր է :

Վիտելու բան մ'ալ աս է որ Ռջտուած շատ անգամ աղքատ ու ցած մարդոց՝ զօրաւոր հանճար ու խելք կուտայ . և թէ որ մէկը իր աստուածապարգև հանճարը մշակելու ետեւէ չըլլայ՝ կը տկարանայ ու կը գուլնայ . վասն զի հանճարը ծաղկի մը կը նմանի՝ որ հիւթ չծծելուն համար չորնալով՝ անկէ ետքը պտուղ չկրնար բերել :

2

Պէտք է զգուշանալ ինչպիսիք պատուոյ ու փառոյ արժանի սեպելէն :

ՈՒՍԾԱՆ ընթացքը լմնցնող և կամանկատար ուսումն առած պատանւոյ մը համար շատ հարկաւոր է որ ինքն ինքիրմէ վախնայ , ու փառք և

պատիւ փնտռելու ետեւէ չիյնայ : Իրաւ է որ շատ մեծ միտթարութիւն է տեսնելը թէ ինչպէս ուսումնական մարդու մը՝ մեծն ու պզտիկը գլուխ կը ծռեն , ու արժանի պատիւը կուտան . բայց վախնալուն ան է որ չըլլայ թէ մէկը ինքզինքը պատուոյ արժանի տեսնէ ու արդեամբք չըլլայ : Հանճարաւոր մարդիկ՝ քիչ երեցած են ու կ'երեւնան աշխարհիս վրայ , բայց շատերը ինքզինքնին հանճարեղ ու խելացի մարդ կը կարծեն . և հպարտութեամբ ուռելով՝ իրենց վիճակէն ու յարմարութենէն վեր բաներու ձեռք կը զարնեն , ու՝
 « Ես փառք ու անուն պիտի վաստակիմ , արուեստներն ինծի համար չեն , ըսելով՝ մեծամեծ բաներու ետեւէ կ'ըլնան : Ըջի քայլափոխին ամէն բան իրենց համար քաջալերիչ ու յաջող կ'երևնայ . իսկ երկրորդին ու երրորդին՝ կ'իյնան կը թուին . անկէ ետքը ուրիշ բանի ձեռք զարնելու սիրտ չեն ունենար , և դատարկութեամբ ու թըշուառութեամբ իրենց օրերը կ'անցընեն : Ենթադրեալ ընտանեաց տէր խելացի մարդիկ՝ ամէն ջանք պիտի ընեն իրենց վիճակին ու որդւոցը բնաւորութեան յարմար արուեստ մը գտնել :

3

Ղրուեստ մը ընտրելու հարկաւորութիւնը :

Ինչպէս որ ըսինք՝ ամէն ջանք ընելու է՝ այնպիսի արուեստ մը գտնելու համար որ օգտակար ու շահաւոր ըլլայ : Բարուեստները անթիւ են ու աշխատութիւն սիրողի մը ամէն ալ օգտակար . անանկ որ՝ ամենէն ցած կարծուած արուեստներն ալ գործունէ մարդուն՝ կարծածէն աւելի շահաւոր կրնան ըլլալ : Բայց արուեստ ընտրելու ատեն նայելու է որ մարդ իր կարողութեանը հետ համեմատէ ընտրած արուեստը . դիտելու է դարձեալ որ իր հանճարին ու ախորժակացն ալ յարմար ըլլայ , վասն զի փորձուած է որ մէկը որ բանն որ սիրով կ'ընէ՝ աղէկ

ալ կ'ընէ : Երբոր մէկը իր անձին հա-
մար արուեստ մը որոշէ՝ պէտք է որ ըն-
տրուածեանը մէջ հաստատուն կենայ .
վասն զի անդադար արուեստը փոխող

մարդը բան չա՛հիր , ու շատ արուեստի
ետեւէ ինկողն ալ և ոչ մէկը կատարեալ
կրնայ սորվիլ :

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿ ՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԳԵՐ

Լեւոնոյ երկրաշարժութեանը վրայ Լլբար Լլտմին յանդարտապէս երգած երգը :

Ընթեալ ամսուան 'յահապետին
Սասիսուն Սարերը կը յիշեցընեն մե-
զի այն լեռներուն պատահած դիպուա-
ծը 1840ին , մեծ երկրաշարժութեամբ
Սասիսին ահագին երերմունքը և քա-
րեր թաւալելը , Լկոռոյ գեղին ծած-
կուիլը այն քարերուն տակ , և տղմա-
խառն ջուրը որ Սասիսու վճէն իջաւ ,
երբոր բոցապոյն ծուխը դադրեցաւ շըն-

չելէն : Եւ այն տարին Լլրեանու գաւա-
ռական կառավարիչը Հայազգի Սմբա-
տեան 'յէորգ իշխանը՝ Լլրեան քաղա-
քը իշխանի մը տուն զտնուելով սեղա-
նի , հոն կը հանդիպի Լլբար Լլտմին
ալ . և իշխանին խնդրանքը առանց
պատրաստութեան կ'երգէ հետեւեալ
երգը Լկոռոյ երկրաշարժութեանը
վրայ :

Ո՛վ էր տեսել էս աշխարհս էն օրին ,
Ս'եր մեղացը շարժը քանդեց Լկոռին :

Օլարհուրելի էր շարժը եկած օրը ,
Սար ու տափ՝ իրար դիպաւ , ասեմ՝ ո՛րը .
Ս'երը՝ որդուն , որդին մոռցաւ հօրը .
Սարսափանք էր նայելին Սասիսի ձորին ,
Ո՛վ էր տեսել էս աշխարհս էն օրին ,
Ս'եր մեղացը շարժը քանդեց Լկոռին :

Լյս պատիժը ամէնն էր մեր մեղացը ,
Լն ահագին Սարը շարժվեց տեղացը ,
Տակովըն արեց՝ , մարդ չի սրծաւ գեղկըր ,
Ո՛չ հայ , ոչ թուրք , ոչ ջհուգ , ոչ Լլտրին ,
Ո՛վ էր տեսել աշխարհս էն օրին ,
Ս'եր մեղացը շարժը քանդեց Լկոռին :

Լերինք փակեալ , թրնդաց որոտաց ձորը ,
Լլխմիշ ելաւ՝ եկաւ ձիւնաբեր ջուրը ,
Սրբեց տարաւ վանքը , աւաղանն աղբիւրը՝ ,
'յիփ հաւաքեց ածեց անդունդը խորին :
Ո՛վ էր տեսել աշխարհս էն օրին ,
Ս'եր մեղացը շարժը քանդեց Լկոռին :

1 Դաշտ , ցած տեղ :

2 Մայրը :

3 Տակն ու վրայ ըրաւ :
4 Ագճա . ջրին վազելը :
5 Սուրբ Յակոբայ Մծբնացւոյն աղօթքովը բղիած հրաշագործ աղբիւրն է , որուն բոնիւ էր
անոր վանքն ու եկեղեցին ալ , որ բոլոր կործանեցան :